

[Indenrigsministeren]

rådsmedlem. Jeg kan derfor henholde mig til Tilsynsrådets udtalelse.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 221:

Forslag til lov om etablering af et udvalg om forsvarets og politiets efterretningstjenester.

Af justitsministeren (Ninn-Hansen).
(Fremsat 19/2 88).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Korneliusen (S):

Socialdemokratiet hilser dette forslag velkommen. Vi finder tiden inde til at styrke den parlamentariske kontrol med efterretningstjenesterne og finder den model, som regeringen foreslår, velegnet.

Jeg vil gerne slå helt fast, at Socialdemokratiet ikke ønsker at lægge hindringer i vejen for efterretningstjenesternes virksomhed. Vi er naturligvis opmærksom på, at denne virksomhed må ske under særlige vilkår, men vi finder alligevel, at der skal indføres en styrket kontrol, så vi sikrer, at efterretningstjenesterne fungerer fuldt betryggende, også set ud fra et demokratisk synspunkt.

Jeg skal ikke trække enkeltsager frem, men blot bemærke, at vi fra tid til anden oplever sager, som understøtter behovet for en kontrol, og at de fleste andre lande har etableret en styrket parlamentarisk kontrol, som sikrer større åbenhed om dette følsomme emne.

Vi noterer os med tilfredshed, at ministeransvaret for efterretningstjenesternes virksomhed opretholdes fuldt ud med lovforslaget, og ligeledes at balancen mellem hensynet til virksomheden og ønsket om indsigt synes at være afklaret.

Vi vil bruge dette udvalg til drøftelser om retningslinierne for virksomheden i efterretningstjenesterne, om konkrete sager, der måtte dukke op, om ressourcetildelingen og om de informationer og omstændigheder af sikkerhedspolitisk eller udenrigspolitisk art, der har betydning for efterretningstjenesternes arbejde.

Vi tror på, at denne model kan bruges, og vi er parat til at gå aktivt ind i arbejdet.

Der er naturligvis nogle områder, vi vil kigge nærmere på. Vi vil gerne diskutere den bevillingsmæssige kontrol af efterretningstjenesterne videre i Retsudvalget.

Lovforslagets § 4 siger jo klart: »Den bevillingsmæssige kontrol med efterretningstjenesterne er ikke omfattet af udvalgets indseende. Udvalget kan dog i forbindelse med indhentning af oplysninger hos regeringen blive gjort bekendt med generelle bevillingsmæssige forhold i relation til efterretningstjenesterne.«

Denne paragraf er uddybet yderligere i bemærkningerne til lovforslaget, og vi vil godt fortsætte denne diskussion med henblik på måske at nå til en større klarhed over udvalgets kompetence i forhold til bevillingerne.

En anden sag, som måske ligger lidt i udkanten af lovforslaget, men som jeg nævner for at repetere et tidligere socialdemokratisk synspunkt, er det civile element i ledelsen af Forsvarets Efterretningstjeneste, som vi gerne ser indført. Det hænger jo trods alt sammen med en vurdering af efterretningstjenesternes arbejde og behovet for ændringer på dette område, så det vil vi vende tilbage til ved en anden lejlighed.

Socialdemokratiet går således meget positivt ind i arbejdet med dette lovforslag, og vi glæder os til at sikre den styrkede parlamentariske kontrol med efterretningstjenesterne, som efter vores opfattelse er både gavnlige og nødvendige for alle parter.

Hagen Hagensen (KF):

Efterretningstjenester må ifølge sagens natur være lukket for offentligheden; de vedrører jo landets ydre og indre sikkerhed.

Det fremhæves, at både kompetencen og ansvaret hvad angår efterretningstjenesterne ligger hos vedkommende minister, og at tjenesternes ledere derfor har direkte referat til den pågældende minister.

Det tages til efterretning fra vor side, at den nuværende kontrolordning vedrørende registrering af oplysninger har virket tilfredsstillende, og det findes selvsagt forståeligt, at ministeren ikke kan give oplysninger om kontrolorganer i andre lande på det område, som vi drøfter her.

Det understreges, som justitsministeren også gør det, at ansvaret for efterretningstjenesterne udelukkende påhviler regeringen, og på denne

[Hagen Hagensen]

baggrund kan Det Konservative Folkeparti, når regeringen medvirker til en forøget politisk indsigt i efterretningstjenesternes virksomhed, tilslutte sig justitsministerens forslag, som det her foreligger, men med en markering af, at den fuldstændige tavshedspligt, der kommer til at gælde for både dem, der deltager politisk, og den sekretariatsbestand, der er, nødvendigvis strengt må overholdes.

Jens Thoft (SF):

Det er en god dag i dag. SF har jo fremsat forslag om kontrol med efterretningstjenesten mange gange, og nu er også regeringen kommet til den erkendelse – den nye erkendelse, må jeg vel sige, og jeg håber så ikke, det er et forsøg på en afledningsmanøvre, men at regeringen virkelig er kommet til den nye erkendelse – at der er behov for kontrol på dette område.

Når jeg siger det på den måde, er det, fordi justitsministeren ved de seneste forslag fremsat af SF har været meget skarp i sin kritik, og fordi folk i og omkring efterretningstjenesternes establishment har været meget kritiske over for SF's forslag i aviserne.

Men lad mig nu prøve at koncentrere mig positivt om nogle af de problemer, vi ser i regeringens forslag.

For det første bemærker vi, at regeringens forslag slet ikke medtager Wambergudvalget. Det var med i SF's forslag, og vi mener, at det vil være med til at sikre en sammenhæng mellem den personorienterede kontrol, som Wambergudvalget skal beskæftige sig med, og den mere generelle kontrol, som det nye udvalg skal beskæftige sig med, såfremt Wambergudvalgets medlemmer i det mindste udpeges efter indstilling fra det nye kontroludvalg. Og jeg vil spørge justitsministeren, om regeringen vil overveje en sådan tanke. Det er altså ment som et forsøg på at bygge bro mellem SF's forslag og regeringens forslag.

For det andet er vi lidt bekymret over forslags § 2, som har en del elastik indbygget. Hvem definerer, hvad det vil sige »at blive orienteret«? Hvem er det, som skal bestemme, hvad der er »væsentlige omstændigheder«? Og hvad vil retningslinier helt præcist sige? Altså hvad er det egentlig, dette udvalg vil få oplysning om?

Jeg har stor forståelse for, at hvis udvalget får meget fortrolige oplysninger, skal det også ha-

ve tavshedspligt, ingen tvivl om det, men jeg er lidt bekymret for, at vi let kommer i den situation, at udvalget ikke får oplysninger af nogen særlig betydning, men samtidig bliver pålagt den strenge tavshedspligt. Det vil jeg gerne bede ministeren uddybe.

For det tredje mener vi, at selvfølgelig skal der gås en balancegang mellem på den ene side størst mulig indsigt og på den anden side antallet af medlemmer i kontroludvalget. Jeg forstår også godt, at jo flere medlemmer der er i udvalget, jo mindre får man at vide, ingen tvivl om det, men hvordan er regeringen kommet frem til, at der lige præcis skal sidde 5 medlemmer i udvalget? Hvorfor ikke 9, som er antallet af partier i Folketinget, eller 7, som er antallet af partier repræsenteret i Det Udenrigspolitiske Nævn? Hvordan er regeringen kommet frem til specielt tallet 5?

For det fjerde har jeg set, at regeringen er indstillet på at opfordre partierne til at vælge partiledere eller gruppeformænd el.lign. Jeg vil gerne understrege, at SF mener principielt, at det bør overlades til partierne selv at udpege udvalgets medlemmer, og jeg ser rent principielt også en modsætning i, at regeringen ønsker at lægge særlig vægt på, at ministeransvaret ikke skal tilsidesættes, samtidig med at man vælger politikere med høj status. Jo højere status udvalgets medlemmer har, jo større er risikoen for, at der sker en forskydning i ministeransvaret.

For det femte mener jeg også, det er bekymrende, at de mindre partier ikke er repræsenteret i udvalget, da det vel nok hyppigere vil være sådanne partiers aktiviteter, som kigges efter i sømmene. Jeg tror, tilliden til udvalget ville være større, hvis også mindre oppositionspartier var repræsenteret.

Der er altså fra SF's side tale om en kritisk velvilje over for forslaget, som ganske langt hen ad vejen ligner vores eget. Om det så vil kunne sikre en kontrol med de ustyrlige væsener, vil fremtiden vise, men jeg vil gerne understrege, at der fortsat er lysår fra den magt og den myndighed, som dette kontroludvalg har, til det, vi f.eks. ser i den amerikanske kongres' efterretningskomité. Vi vil aldrig nogen sinde, heller ikke med dette udvalg, opleve en oprulning som den, vi har set i Watergate, i Irangate, i Turner- og Dolekomiteerne osv.

Bjørn Elmquist (V):

Dette lovforslag fra justitsministeren har jo en forhistorie, der til dels ligger i Udenrigspolitisk Nævn og derfor unddrager sig et egentligt offentligt referat.

Dernæst har lovforslaget at gøre med sager, emner og problemstillinger, som tidligere på folketingsåret blev drøftet, da vi havde førstebehandling af det beslutningsforslag fra SF, som hr. Jens Thoft just har henvist til. Ved den lejlighed udtrykte jeg mit partis principielle holdning til dette spørgsmål, og Venstre har naturligvis ikke ændret principiel opfattelse siden da.

Vi sagde dengang, at det rigtige måtte være at fastholde ministeransvarlighedsloven og ministeransvaret, og derfor lægger vi også stor vægt på, at justitsministeren i bemærkningerne til lovforslaget et par steder understreger dette hensyn. Jeg vil bare citere fra et sted, nemlig fra side 3 i bemærkningerne til lovforslaget, hvor der står:

»Det er regeringens vurdering, at den nuværende kontrolordning i relation til efterretningstjenesterne har fungeret tilfredsstillende. Regeringen er imidlertid indstillet på at medvirke til, at der sker en forøgelse af den politiske indsigt i efterretningstjenesternes virksomhed under forudsætning af, at ansvaret for tjenerne som hidtil udelukkende påhviler regeringen, og at de særlige hensyn, som gør sig gældende på efterretningsområdet – bl.a. med hensyn til at sikre diskretion vedrørende efterretningstjenesternes oplysninger og baggrunden for disse – kan tilgodeses.«

Lad det være sagt med det samme: Dette synspunkt understreger vi ikke for at reducere eller mindske de folkevalgtes, Folketingets, ansvar og muligheder for at påvirke disse ting, men vi gør det ud fra ønsket om at fastholde den helt specielle struktur, vi har i det danske administrative system, med en klar ansvarsopdeling, og vi er af den opfattelse, at jo mere man piller ved disse grænser, jo sværere bliver det at fastholde ordninger som ministeransvarlighedsloven.

Derfor mener vi også, at den parallel, som hr. Jens Thoft just har draget til det amerikanske system, nærmest er, jeg vil ikke sige uvedkommende, men den er ikke særlig relevant for danske forhold. Det være sagt med fuld respekt for det amerikanske system, det fungerer udmær-

ket under amerikanske forhold, men i Danmark har vi en særlig tradition, og vores demokrati har igennem, jeg havde nær sagt århundereder, fungeret ganske fremragende derved. Der findes her i det danske Folketing – jeg kan se, at en af dem, hr. Risgaard Knudsen sidder og nikker – folk, som bestemt har forstået at bruge, jeg siger ikke misbruge, men bruge dette system, som det skal bruges, og virkelig fastholde ministre på det tunge ansvar, der ligger i disse sager.

Fra mit partis side vil vi naturligvis ikke afvise det forslag, der foreligger her. Vi er helt med på, at det kan og bør gennemføres, sådan som justitsministeren har foreslået det, men samtidig vil vi godt anføre, at de medlemmer, som kommer i det udvalg, der hermed foreslås nedsat, får en nok så svær opgave, for de vil blive orienteret om en række forhold, som de ikke rigtig kan bruge til noget, da de vil være belagt med tavshedspligt, sådan som det naturligvis skal være i disse affærer, ikke fordi vi skal løbe rundt og skjule ting og sager for offentligheden, men fordi disse sager, hvis de skal behandles effektivt, kræver tavshedspligt og diskretion. Det bliver en ny balance, vi skal ud at finde, men vi er ikke bange for, at det vil være svært. Vi tror nok, at det i sidste ende skal lykkes.

Med disse bemærkninger tilsiger vi en hurtig udvalgsbehandling. Vi har hæftet os ved, at justitsministeren opererer med en ikrafttræden allerede til sommer, 1. juli, og der er ikke lang tid tilbage af dette folketingsår. Det skulle dog nok kunne lade sig gøre, men i Retsudvalget vil vi henholde os til dette forslag, snarere end vi vil prøve at trække det over i retning af det, som ligger i SF's beslutningsforslag.

Arne Melchior (CD):

CD kan i vid udstrækning tilslutte sig de synspunkter, som hr. Bjørn Elmquist her har givet udtryk for.

Hr. Jens Thoft sagde, at det er en god dag i dag eller en glad dag, eller hvad han nu sagde, hvad jeg da godt kan forstå, set med hans øjne, og i hvert fald er der nogle af os andre, der i dag må tage en noget anden stilling, end vi før har taget. Det kan vi gøre ud fra rent pragmatiske hensyn; dels skal vi jo respektere flertallet, dels skal vi finde de mest hensigtsmæssige måder at udforme de institutioner på, som der er et folkeligt krav bag.

[Arne Melchior]

Når jeg ikke er helt urolig ved forslaget, er det, fordi man har noget tilsvarende i andre lande. Som hr. Bjørn Elmquist ganske rigtigt påpegede, er det under andre systemer, og derfor må vort kontrolorgan finde sine egne og altså nye veje. Det kan godt blive besværligt, men hvorfor skulle det dog ikke lykkes? Man skal jo ikke være blind for, at der udmærket kunne komme et parti blandt Folketingets fem største partier, som ikke bare var skeptisk over for værdien af et dansk forsvar, men som måske var direkte modstander af det. Det er jo fuldt legalt, hvis sådan noget indtræffer, men hvor hensigtsmæssigt det så er at skulle give oplysninger, der er omgærdet med den absolutteste tavshedspligt, kan man selvfølgelig have sine tvivl om. Derfor lægger vi fra CD's side aller mest vægt på den sidste sætning i § 2 i lovforslaget, der lyder:

»Denne orientering« – altså orienteringen til udvalget – »sker under hensyntagen til de særlige forhold, som gør sig gældende for efterretningsevne.«

Det er for os den afgørende sætning, og med den nuværende regering ved vi da, at sådan vil det også blive praktiseret. CD har kunnet gå ind for dette forslag i fuld tillid til den justitsminister og den forsvarsminister, vi har. Jeg har endda mine tvivl om, hvorvidt et sådant forslag ville have fundet vej til Folketinget, hvis vi havde haft en socialdemokratisk regering i dag. Det er da meget godt, at vi ikke har det, men vi må selvfølgelig alligevel rette os efter de strømninger, der nu engang gør sig gældende.

Foruden den sætning, jeg allerede har fremhævet, vil jeg fremhæve en del af det ord, vi her taler om. Vi taler om efterretningstjenester, og jeg vil gerne sætte streg under den første del af dette ord, nemlig »efter«. Det er altså efterfølgende, at dette udvalg – ligesom en revision – skal informeres, og når jeg understreger dette så stærkt, er det, fordi der netop ikke skal kunne være nogen mulighed for forhåndsordrer, forhåndshindringer af nogen art, således at det, der er formålet med ethvert lands efterretningstjeneste, ikke på nogen måde vil blive forulempet eller hindret.

Med disse bemærkninger skal også jeg på mit partis vegne tilsige en hurtig og positiv udvalgsbehandling, som sagt i tillid til de mennesker, der har fremsat forslaget.

(Kort bemærkning).

Korneliusen (S):

Jeg vil blot sikre mig, at hr. Arne Melchior har læst lovforslagets § 2, hvori der står:

»Regeringen underretter udvalget om indholdet af de retningslinier, der er gældende for efterretningstjenesternes virksomhed.«

Det må – i vores fortolkning i hvert fald – betyde, at der kan komme til at ske noget på forkant af en udvikling.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg skal berolige hr. Korneliusen ved at sige, at forslaget ikke er længere, end at det ikke tog mig alverdens tid at få læst samtlige paragraffer i deres helhed. Det var bl.a. derfor, jeg understregede den sætning, som vi lægger mest vægt på, og jeg ser ikke nogen forstyrrelse i den første sætning i paragraffen, som hr. Korneliusen citerede, hvor der er tale om retningslinier. Det, jeg taler om, er altså konkret, aktuel foretagelse, som selvfølgelig skal følge de retningslinier, som regeringen har lagt, men hindring må ikke ske af udøvelse af efterretningsevne, i overensstemmelse med de retningslinier, som naturligt er gældende.

Poulsgaard (FP):

Et stort flertal her i Folketinget og nok også i befolkningen ønsker, vi skal have et militær. Skal vi have det, skal vi også have en efterretningstjeneste, de to ting følges ad.

Jeg synes, at hr. Arne Melchior var alt for diplomatisk, alt for pæn, da han sagde – nu citerer jeg efter hukommelsen, så hr. Arne Melchior må rette mig, hvis det ikke er rigtigt, hvad jeg siger:

»Det kunne jo ske, at vi fik et parti engang blandt de fem største partier, som er direkte modstander. . . .«

Jeg mener, vi har et parti blandt de fem største partier, der er direkte modstander, så det kunne da godt være, der kunne ske lækager. Jeg tror ikke, der fra hr. Risgaard Knudsen ville ske lækager, men det kunne jo godt ske, der var andre politikere, der var interesseret i det. Det er noget farligt noget, vi bevæger os ud i. Jeg tror ikke, man kan beskyldte nogen statsminister eller nogen forsvarsminister i dette land siden krigen for, at de ikke har været deres stillinger

[Poulsgaard]

voksen og ikke har haft hånd i hanke med dette, og det har vi grund til at være tilfreds med.

Dette er et paradeforslag, der er fremsat for at takkes det røde flertal i Tinget, og det er kedeligt, at de borgerlige partier synes, man skal give køb også denne gang – for det gør man. Men så er jeg enig i det, hr. Arne Melchior sagde om, at der i hvert fald er taget nogle forbehold i lovforslaget, der gør, at man kan lade dette udvalg få det at vide, regeringen faktisk ønsker det skal have at vide, og ikke mere. Hvis det er rigtigt, er skaden jo ikke så stor.

Men vi kan ikke være med i lovprisningen af dette lovforslag, og vi vil stemme imod det. Vi er ikke tossede efter militær, men som den verden nu engang er, vi lever i, skal vi have et militær. Og jeg kan godt se, at efterretningstjenesten kan få travlt, hvis hr. Lykkeitoft får sendt en masse soldater ned til Sydafrika.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Det Radikale Venstre støtter forslaget om, at der skal være et parlamentarisk opsyn med efterretningstjenesterne, men vi tror ikke, at den form, der er valgt, er særlig heldig. Hvis man læser bemærkningerne igennem, kan man se, at det, der ustandselig tales om, og det, der henvises til, er, at man må tage en masse hensyn til udlandet, til sikkerheden og til udenrigspolitikken. Det synes jeg er helt korrekt, når det gælder Forsvarets Efterretningstjeneste. Det er klart, at der er sikkerhedsmæssige og udenrigspolitiske hensyn, som det er nødvendigt at iagttage, og at man må være særdeles varsom for ikke at komme til at skade de agenter, som jeg mener det nu engang er nødvendigt at have.

Der er imidlertid et andet hensyn, som slet ikke er omtalt, men som spillede den helt store rolle i 1964, da vi ifølge et radikalt forslag, der var fremsat af hr. Helveg Petersen, fik et opsyn med politiets efterretningsvæsen. Politiets Efterretningstjeneste har jo først og fremmest at gøre med de danske statsborgere, og dem, man skulle beskytte mod politiets efterretningsvæsen, var naturligvis danske statsborgere. Det hensyn bliver der efter dette lovforslag ikke mulighed for i tilstrækkelig grad at tilgodese. Wambergudvalget havde dette som sin hovedopgave.

Jeg kan minde om, at da tidlige justitsminister Orla Møller engang midt i 1970'erne offentliggjorde, hvor mange danske statsborgere

der var blevet strøget af politiets efterretningsvæsens kartoteker, nåede man op på et så formidabelt tal som 400.000, og de var registreret fra 1964.

Jeg synes ikke, man i tilstrækkelig grad gennem det foreliggende forslag tilgodeser hensynet til, hvordan vi beskytter danske statsborgere mod, at man bliver for ivrig i politiets efterretningsvæsen efter at føre kontrol.

Med henblik på forsvarrets efterretningstjeneste tror vi, lovforslaget kommer til at virke godt, og vi vil stemme for det, men må konstatere, at det ikke tilgodeser danske statsborgere.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg skal på Kristeligt Folkepartis vegne give tilslutning til dette forslag. Jeg er helt overbevist om, at skiftende regeringer vil forstå at administrere det på rette måde. Hvis imidlertid et parti – så kan man diskutere, om det er der eller ikke er der – blandt de fem største ikke formår at holde tæt med det, der oplyses, vil man simpelt hen bare komme i den situation, at oplysningerne ikke gives. I øvrigt er det jo et spørgsmål, om ikke det parti, der tænkes på, er ved at blive lidt mere borgerligt og lidt mere forsvarsvenligt nu, men det er en helt anden side af sagen.

Vi tilslutter os lovforslaget og tilsiger en hurtig udvalgsbehandling.

Berlau (FK):

Det havde unægtelig været bedre, hvis forslaget her havde drejet sig om en nedlæggelse af efterretningstjenesterne. Man må spørge sig selv, hvilke meddelelser disse hemmelige væsener nogen sinde har givet, som kan berettiggere deres eksistens. I betragtning af den alvorlige økonomi og de internationale skandaler og forviklinger, som vi for nylig har været vidne til, hvor efterretningstjenesten ud over de almindelige driftsomkostninger kostede skatteyderne 3,5 mio. kr. til løskøbelse af to meget uheldige spioner efter deres optræden i Polen, havde det været ulige bedre, om omverdenen havde kunnet få det indtryk, at vi i Danmark ikke havde den slags væsener.

Jeg vil godt advare dem, som tror, at dette forslag er en sejr for dem, som har været kritiske over for efterretningstjenesten. Det er vist langt fra tilfældet. Det er helt sikkert, at hr. Arne Melchior har 100 pct. ret, når han siger, at der

[Berlau]

kun vil blive givet de meddelelser, som efterretningstjenesterne mener at dette udvalg skal have indsigt i, hverken mere eller mindre. Efterretningstjenester er underjordiske væsener, som har til formål ikke at stole på nogen og ikke give meddelelser til nogen, som de ikke mener skal have disse meddelelser.

Jeg synes, at erfaringer fra Norge og fra England taler deres tydelige sprog i denne sammenhæng. I Norge udspionerede efterretningstjenesten udenrigsministeren, for de stolede ikke på ham; de aflyttede hans telefoner, for de vidste ikke, om han var en sikkerhedsrisiko. Det samme gjorde sig gældende i England; man havde ikke tillid til premierministeren.

Man kan selvfølgelig godt tænke en gang imellem: Gad vide, om den danske efterretningstjeneste, når f.eks. Socialdemokratiet har haft regeringsmagten, har vist lignende tendenser og foretaget overvågning af ministrene, fordi de ikke stolede på dem? Det vil jeg meget gerne mistænke vores efterretningstjenester for at have gjort. De undersøger i hvert fald en masse andre mennesker, så hvorfor ikke det. Så spørgsmålet, som hr. Bjørn Elmquist stiller det op, hvor han siger, at det her i virkeligheden er noget med ministeransvar, tror jeg ikke meget på.

Så vil jeg godt sige til hr. Bjørn Elmquist om det dér med, at det amerikanske system fungerer ganske udmærket, at det ved jeg nu ikke rigtig om det gør – nå, nu er hr. Bjørn Elmquist gået, så det kan måske være lige meget. Men jeg vil da gerne have ud mellem sidebenene, at jeg ikke synes, systemet har fungeret særlig tilfredsstillende i USA. At de har så mange skandaler, der skal ryddes op i, viser, at faren ved at benytte sig af efterretningstjenester er overordentlig stor.

Den amerikanske efterretningstjeneste er berøgtet for korrupsion, for mord, mordforsøg, statskup. Alt hvad der hører til faget, er den amerikanske efterretningstjeneste ekspert i. Den holder sig ikke tilbage for at bruge nogen som helst midler, får damer og andet til at sikre sig sit formål. Det synes jeg ikke at man kan rose ved bagefter at sige: Vi har en opklaringsfase, hvor vi kan undersøge, om de er gået over gevind.

Jeg synes, at hr. Arne Melchior var decideret antidemokratisk, da han var heroppe og håne forslaget, hvor han sagde noget i retning af, at

han godt kunne stemme for det, for det fik jo nok ikke den store betydning. Det var noget, der ikke kunne bruges til ret meget, for der var taget de nødvendige forbehold til, at man ikke ville kunne gøre brug af tingene.

Vi vil selvfølgelig alligevel – det har vi sagt tidligere – støtte et forslag, som er i en fremadskridende rolle. Vi mener dog, at der skal ændringsforslag til – det vil vi sikkert komme med, og det vil sikkert ikke blive vedtaget, men vi vil stille det alligevel – om, at i udvalget bliver alle partier i Folketinget repræsenteret, således at det ikke blot er den lille, snævre inderkreds af folk, som får indsigt i, hvad dette udvalg nu overhovedet måtte få at vide.

Og med disse bemærkninger siger jeg tak.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Det beroliger mig da at høre, at Fælles Kurs trods alt vil støtte forslaget. Det er ikke så længe siden, vi oplevede en raketdagsorden, som var et klart skridt i den rigtige retning, hvor Fælles Kurs undlod at stemme. Så dette er da også et skridt i den rigtige retning.

Det, der kaldte mig op, var hr. Bjørn Elmquists bemærkninger om det amerikanske system. Det er da rigtigt, at det amerikanske system adskiller sig fra det danske på en lang række punkter, men vi skal ikke være blinde for, at det amerikanske senats efterretningskomité har mulighed for direkte afhøring af alle berørte parter i efterretningstjenesten og har mulighed for at forlange papirerne på bordet. Det er jo helt andre kriterier end dem, der fremgår af det her forslag.

Jeg vil godt supplere med yderligere to spørgsmål, som jeg ikke fik stillet i første runde, til justitsministeren: Hvorfor har regeringen valgt, at udvalgets medlemmer skal have sæde i Folketinget? SF's holdning har været, at udvalgets medlemmer skal udpeges af Folketingets partier, men hvorfor behøver de nødvendigvis at have sæde i Folketinget?

Jeg vil godt bede justitsministeren bekræfte, at den tavshedspligt, der er pålagt udvalgets medlemmer, ikke forhindrer, at et medlem kan henvende sig f.eks. til statsministeren, såfremt den pågældende bliver gjort bekendt med fremgangsmåder inden for tjenesterne, som han eller hun mener bør ophøre.

[Jens Thoft]

Og til sidst vil jeg gerne spørge justitsministeren, om han kan løfte en lille smule af sløret for, hvor meget kontrol medlemmerne af kontroludvalget skal udsættes for. En forudsætning for at kontroludvalget kan fungere, er vel, at efterretningstjenesten kontrollerer kontroludvalgets medlemmer, og jeg synes, at medlemmerne af udvalget bør have kendskab til, hvor meget de må underkaste sig for at sidde i udvalget.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

De store ord sidder jo lidt løst i munden på nogle af Fælles Kurs' medlemmer af Folketinget. Hr. Berlau forsøgte en belæring til mig om demokratiets væsen. Den synes jeg mislykkes totalt, og jeg har heller ikke behov for flere af den slags.

Hr. Berlau mente, at jeg havde behandlet forslaget udemokratisk ved at udtrykke min betænkelighed ved det, trods det at jeg kunne gå ind for det. Jeg synes tværtimod, hvis det endelig skal sættes i relation til demokrati, at denne holdning er særdeles demokratisk. Jeg sagde, at det er pragmatisk. Jeg sagde, at man skal rette sig efter flertallet. Jeg sagde, at man skal rette sig efter de strømninger eller forsøge at imødekomme de strømninger, der er.

Man kan sandelig udmærket godt udtale sin betænkelighed ved et forslag, men finde andre værdier i det og også finde, at det i sig selv rummer fornuftige begrænsninger af den risiko, man gør opmærksom på, og derudfra stemme for det. Jeg vil garantere for, at man kan finde hundredvis, måske tusindvis af fortilfælde, hvor der fra Folketingets talerstol om forslag på alle mulige områder er sagt noget ganske tilsvarende.

Jeg har fundet det nødvendigt med denne korte bemærkning, for selvfølgelig kan jeg ikke helt uimodsagt – selv om det kommer fra hr. Berlau og man derfor kunne tage det lidt let – have stående, at jeg skulle have hånet dette forslag, som den regering, som er baseret bl.a. på det parti, jeg er medlem af, har fremsat. Jeg har aldeles ikke hånet forslaget. Jeg har givet udtryk for de plusser og de betænkeligheder, der kan være ved det, og derefter givet til kende, at CD vil medvirke og stemme for forslaget.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Jeg har jo al mulig grund til at sige tak for

denne førstebehandling, fordi der er givet tilslutning til lovforslaget, og det lægger jeg vægt på.

Men jeg lægger endnu mere vægt på den række af bemærkninger, der er kommet fra ordførerne, hvor man stærkt fremhæver betydningen af de to efterretningstjenester. Jeg synes, at det, alt andet lige, er afgørende, at man kan have en sådan behandling her i Folketinget, og det, der bliver resultatet af den, er, at næsten alle fremhæver værdien af at have efterretningstjenester og også anerkender de vilkår, hvorunder en efterretningstjeneste må arbejde.

Så langt har man ikke altid været. Derfor betragter jeg disse udtalelser som noget, der i væsentlig grad kan styrke efterretningstjenesternes arbejde.

Helt i modsætning til denne positive indstilling var hr. Berlaus bemærkninger, hvor han vel erklærede sig som en klar modstander af efterretningstjenester. Det må han og hans parti selvfølgelig selv om. Men jeg synes, hr. Berlau sagde noget meget rigtigt. Han sagde: Dette forslag er ingen sejr for dem, der er modstandere eller kritikere af efterretningstjenesten. Det synes jeg han har ganske ret i. Jeg mener, det er det modsatte.

Hr. Jens Thoft kom med en række kritiske bemærkninger vedrørende forslaget, men sagde også, at der var en betydelig forskel på det forslag, SF tidligere har fremsat, og dette forslag. Det er også ganske rigtigt. Det er der.

Hr. Jens Thoft stillede nogle spørgsmål, og jeg vil gerne sige, at jeg ikke mener, der er nogen som helst grund til at ændre den måde, hvorpå det særlige kontroludvalgs medlemmer, det såkaldte Wambergudvalg, er blevet udpeget. Det har regeringerne gjort, så længe det har eksisteret, og jeg mener, at det med den tillid, der er imellem regeringen og den afgørende opposition i denne sag, er naturligt, at dette fortsætter. Vi, der er tilsluttet regeringen i dag, har jo også vist tillid over for andre regeringer og for deres udpegning af medlemmerne.

At de medlemmer af det udvalg, dette lovforslag drejer sig om, skal have sæde i Folketinget, regner jeg for en selvfølge. Hvad er det, der er meningen med, at vi kommer med et sådant forslag? Meningen er selvfølgelig, at hvis man i øvrigt anerkender efterretningstjenesternes betydning og hele væsen, så vil vi selvfølgelig ger-

[Justitsministeren]

ne på det grundlag øge samarbejdet med Folketinget, sådan som vi gør det på andre områder.

Vi er af den opfattelse generelt, at regeringen skal være åben i forhold til Folketinget, skal arbejde sammen med Folketinget. Her er en række begrænsninger for, at det kan lade sig gøre i samme omfang, som vi gør det andre steder. Men vi mener, at vi her har fundet frem til en form, så det kan lade sig gøre.

Vi har vel også nogle erfaringer, som netop er baseret på den tavshedspligt, der pålægges medlemmerne. Jeg kender i hvert fald erfaringerne i to tilfælde. Det ene var den såkaldte Kejsergadesag, som et folketingsudvalg behandlede, men hvor man udpegede to medlemmer til at gennemgå meget hemmeligt materiale. Noget tilsvarende har man gjort i forbindelse med en sag, der har været fremme for nylig.

I begge tilfælde har vi gode erfaringer med det, og jeg mener, at de folketingsmedlemmer, der i disse to tilfælde har gennemgået materialet, viser, at man kan arbejde rigtigt på denne måde, og at et udtryk, der blev nævnt her under debatten, »lækage«, selvfølgelig slet ikke bør eksistere, men heller ikke vil komme til at eksistere, fordi det er en overtrædelse af denne tavshedspligt.

Når man ønsker denne forbindelse til Folketinget også vedrørende efterretningstjenesterne, så mener jeg, det må være en given sag, at det er Folketingets medlemmer, der skal sidde i det pågældende udvalg.

Der er stillet spørgsmålet, om regeringen vil bestemme, om det skal være partiernes leder, der skal sidde i udvalget. Det vil regeringen selvfølgelig ikke bestemme noget om. Partierne udpeger selv. Men jeg ser da gerne, at det bliver det, netop for at understrege den store betydning, man tillægger dette, også den form, vi nu skal behandle.

Med hensyn til hvad der kommer frem, om det har betydning eller ej, blev det fra hr. Jens Thofts side sagt, at han ikke mente, der kom noget frem af særlig betydning. Det vil jo vise sig. Jeg mener nok, at både forsvarsministeren og jeg vil være i stand til at give en orientering, så disse repræsentanter for Folketinget får lejlighed til at følge retningslinjerne for efterretningstjenesten.

Med hensyn til om det skal være fem medlemmer eller et andet tal, har vi fundet, at ved at

det bliver fem medlemmer, er langt hovedparten af Folketinget repræsenteret igennem disse repræsentanter, og det synes vi er det afgørende. Det var desuden i overensstemmelse med den skitse til et forslag, der fremkom fra hr. Svend Aukens side. Vi var altså på dette punkt ganske enige, sådan burde det forholde sig, og sådan burde sammensætningen være.

Jeg vil i øvrigt gerne sige tak for de forhandlinger, der har været om lovforslaget. Da det jo er et lovforslag af en særlig karakter, har det været naturligt for forsvarsministeren og mig at føre samtaler med andre. Jeg mener i hvert fald, at vi har grund til at være tilfredse med, at vi på grundlag af disse samtaler med lederne for Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre har kunnet nå frem til en fornuftig lovgivning på dette område.

Jeg håber, at man meget hurtigt vil gennemføre dette lovforslag, således at vi kan komme i gang med den orientering, vi gerne vil give medlemmerne af udvalget.

Jens Thoft (SF):

Jeg skal takke justitsministeren for de ganske udførlige svar, jeg fik på mine spørgsmål, men skal dog lige gøre opmærksom på, at justitsministeren har misforstået mig, når han citerer mig for at sige, at udvalget ikke får nogen oplysninger. Jeg siger, at jeg håber ikke, det går sådan, at man på den ene side ikke giver udvalget oplysninger og på den anden side fastholder en meget stram tavshedspligt, så udvalget end ikke bliver i stand til at diskutere de manglende oplysninger.

Jeg sagde også i min indledning, at jeg håber ikke, det her er en afledningsmanøvre, men jeg håber, det er udtryk for, at regeringen er kommet på nye tanker, og den meget positive holdning vil jeg gerne fastslå.

Når ministeren siger, at samtlige partier på nær Fælles Kurs udtrykte sig positivt om efterretningstjenesterne, må jeg komme en lille smule malurt i bægere. Det er SF's opfattelse, at efterretningstjenesterne i et demokratisk samfund efter hele deres karakter meget let udvikler sig til et fremmedelement, som uden den nødvendige kontrol uundgåeligt udvikler sig til en stat i staten. Jeg synes også, de mange skandaler har vist, at sådan går det, når kontrollen mangler.

[Jens Thoft]

Jeg håber, at de ustyrlige væsener, som jeg også kaldte efterretningstjenesterne, vil kunne styres en lille smule af det her udvalg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3. Første behandling af lovforslag nr. L 182:

Forslag til lov om registreret partnerskab.

Af Torben Lund (S), Ebba Strange (SF) og Aase Olesen (RV) m.fl.
(Fremsat 21/1 88).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 4 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 183:

Forslag til lov om ændring af ægteskabsloven, arveloven, straffeloven og lov om afgift af arv og gave. (Ændringer som følge af indførelse af registreret partnerskab).

Af Torben Lund (S), Ebba Strange (SF) og Aase Olesen (RV) m.fl.
(Fremsat 21/1 88).

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

For snart fire år siden fremsatte det samme flertal, der står bag de to lovforslag, et beslutningsforslag, hvori det blev pålagt mig at nedsætte en kommission, der kunne belyse de homoseksuelles situation i samfundet. Flertallet lagde dengang afgørende vægt på, at disse spørgsmål blev grundigt behandlet i sammenhæng, idet man afviste mit forslag om at løse problemerne, hvor de nu fandtes.

Jeg synes ikke, man kan sige, at flertallet har levet op til sit eget krav om en grundig kommissionsbehandling, selv om jeg også fulgte opfor-

dringen og nedsatte en kommission. Flertallet har som bekendt i de sidste år fremsat forslag om ændring af arveafgiftsreglerne og om diskriminationsforbud uden at afvente de betænkninger, man godt vidste var lige på trapperne.

Nu har man gjort det igen. Vel vidende at kommissionen er meget tæt på at afgive betænkning, fremsætter man dette lovforslag. Begrundelsen er ifølge forslagens bemærkninger, at man ønsker at sikre, at de homoseksuelle skal få mulighed for at indgå ægteskab allerede fra den 1. juli 1988. Med denne begrundelse har man altså ment, at det var ligegyldigt for Folketingets medlemmer og offentligheden at kende kommissionens syn på disse spørgsmål. For at undgå dette har jeg derfor været nødt til at bede kommissionen fremskynde betækningsafgivelsen, sådan at Folketinget og offentligheden i det mindste kan få en afbalanceret vurdering af de problemer, lovforslaget rejser.

Som bekendt udpegede jeg i sin tid Poul Dam, hvis frisind og åbenhed vist ingen bestri-der, til formand for kommissionen. Jeg vil gerne benytte lejligheden her til at fremhæve den høje kvalitet, kommissionens betænkninger under Poul Dams ledelse har fået, selv under disse efter min opfattelse ikke helt rimelige arbejdsvilkår.

Hvad er det så, kommissionen har udtalt med hensyn til et lovforslag af denne art? Kommissionens flertal har med Poul Dam i spidsen frarådet, at der indføres nogen form for registreringsordning for personer af samme køn, og redegør på overbevisende måde for, hvorfor noget sådant ikke bør gennemføres.

Det fremsatte lovforslag medfører, at homoseksuelle kan indgå ægteskab med hinanden med alle de retsvirkninger, som indgåelse af ægteskab medfører, bortset fra et enkelt: adoption af børn. Det kaldes »registreret partnerskab«, men i daglig tale her og i udlandet vil det naturligvis blive betegnet som »ægteskab mellem homoseksuelle«.

Så vidt jeg kan se, er der ikke påvist noget reelt behov for at indføre disse regler, for dels er det vel tvivlsomt, hvor stor en del af de homoseksuelle par der vil benytte sig heraf, dels synes den retsstilling, der gælder for alle andre ugifte i parforhold, i alt væsentligt at dække de homoseksuelle samlevendes behov med de særlige regler for arveafgifter, Folketinget allerede har indført.